

ד. לבישת הקיטל

מנהג רווח בכל תפוצות ישראל פעמיים בשנה שכל אחד לובש בגד לבן של פשתן הנקרא "קיטל", האחד ביום הכיפורים בעת עבודת היום, והשני בליל התקדש חג פסח בעת עריכת הסדר, אכן על מהות קיטל הזאת שאנו לובשים מצינו שני דרכים הפכיים מן הקצה אל הקצה, האחת שהוא "בגד של מתים" שבו מורידים את המתים לקברם לנוח שם עדי יקום לתחיה, לעומת זאת השניה הוא גם בגד "של שמחה" וחירות, שהלבנים מורים על חירות, ובדברי האחרונים שיובאו בדברינו יתבארו האיך יש מקום לשניהם ללבושו בסדר ליל פסח, גם חילוקי דינים היוצאים מהם, ומנהגן של ישראל תורה היא.

מקורו - בגד של מתים - בגד של שמחה וחירות

המנהג במרורות וטעמו

בגד של מתים

מנהג לבישת בגד זה מופיע לראשונה בספר תשב"ץ קמן לרבי שמשון ב"ר צדוק תלמידו המובהק של מהר"ם מרומנבורג זצ"ל (אות ק"ס, הובא בשמו גם בהגהות מנהגים - מהרי"א טירנא, פסח אות פ"ה, ובהג"מ הל' שבת פ"ל אות ב') הכותב: "ועל המלבוש סרגנים [שריגניזא] שרגילין ללבושו ביו"ט שיש שמחה יתירה שלא תזוח דעתו עליו לכך לובשו על גבי בגדיו שיזכור יום המיתה".

יזכור יום המיתה

מלבוש זאת הנקרא "סרגנים" אף יש שקורין אותו "סר-גאות" וזוהי "הקיטל" שאנו לובשין בו והכל אחת, כפי שאיתא בספר נוהג כצאן יוסף להג"מ רבי יוסף יוזפא סג"ל מק"ק פראנקפורט (ליל פסח אות ב') הכותב: "לביש את הס"ר גאו"ת מפני שמראה עצמו כבן חורין בהסיבה פן ירום

לבבו וישכח את השם עושהו ח"ו ומתוך לבישה זו זוכר יום המיתה, ועל כן נקרא ס"ר גאו"ת שהגאוה סרה ממנו לא כמו שהעולם משבשים לקרותו "סרגניס", עד שהבחור בספר התשבי רוצה להתנצל שבלשון ישמעאל קורין לכתונת סרגוס, א"כ למה אין קורין לסתם כתונת סרגוס, ומה לנו ללשון ישמעאל, ובדרך הלצה מה שאנו קורין אותו "קיטל" הוא ג"כ לשון קטלא" נכלומר "קטלא" לשון מיתה שהיא בגד מתים שמזכיר יום המיתה].

עד"ז מבארים מנהג לבישת הקיטל בליל פסח רבותינו נושאי כלי השו"ע הפורי זהב (סי' תע"ב סק"ג) והמגן אברהם (שם סק"ה) שע"כ לובשים בגד של מתים להכניע הלב שלא תזוח דעתו עליו מחמת השמחה והחירות שעושין בליל זה, נרק שנחלקו לגבי "אבל", שהט"ז ס"ל וכ"פ הח"י דלפי טעם זה גם האכל ילבשנו, והמג"א ס"ל דאכל אינו לובש הקיטל כיון שבל"ה לבו נכנע].

גם הגאון רבי יאיר חיים בכרך זצ"ל אבד"ק וורמיישא בעל חות יאיר הביא מנהג זה בספרו מקור חיים (תע"ב ס"ב) בשם רבותיו: "ראיתי רבותי ואבותי לובשים קיטל וסרגניז בל"א כשעושין הסדר".

רמז הגון על מנהג זה ניתן ע"י הגאון החפיד רבי יחיאל מיכל היבנער זצ"ל אבד"ק היבנוב בספרו לבושי מכלול (סי' ד' אות ח' במוסגר), ולדעתו י"ל שהוא מנהג קדומים עוד מימי חז"ל, שאומרים בנוסח הגדה מעשה בר"א וכו' שהיו מסובין בבני ברק, וי"ל ש"ברק" הוא אותיות "קבר", לרמז שהיו מסובין עם בגד מתים באותו הלילה בעת עריכת הסדר.

אולם בעוד שמנהג זה מושרש ומקובל ברוב תפוצות ישראל מכל מקום הרי מצינו אחדים ששללו מנהג זאת לחלוטין ולא לבשו קיטל בליל הסדר, ומהם שרק ראש המסובין הי' לובש הקיטל ולא שאר המסובין, וכן נהג גם הרה"ק בעל התניא נ"ע שלא ללבוש קיטל, בקשר לכך מסופר שפעם שאל הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאצק זצ"ל את החסיד ר' משולם

רייך מווארשא ז"ל [חתנו של רב"ש בן הצמח צדק] האם לובש זקינו הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש ג"ע קיטל בשעת עריכת הסדר, והשיבו בשלילה, ויאמר הרה"ק מקאצק זצ"ל: "ער [הצ"צ] האט געהאט א גוטן רבי'ן" [היינו זקינו הרה"ק התניא ג"ע], (רשימות הגר"י לנדא ז"ל רבה של ב"ב ששמע מר"מ רייך הנ"ל).

לתקוני שדריהו

כונה אחרת אנו מוצאים בדבר "בגד של מתים" שלובשים בליל הסדר בדברי הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זצ"ל שאמר בדרשתו לשבה"ג (שנת תקל"ז הובא בדברי שמואל בסוה"ס) שענין לבישת הקיטל הוא: "כדי לצייר לפניו כאילו היה כבר בעולם הבא וראה התחיה שלו, ופסק בעצמו הפסק לעשות לו כל הענין כפי הראוי לו, רק נתנה לו הברירה לשוב עוד כאן כדי לתקן מעשיו, ובוודאי משם והלאה יראה להוסיף מחול על הקודש, משום זה צריך ללבוש הקיטל כאילו הי' שם ובא לכאן שנית לחג עצמו, ובזה יהיה שמח וטוב לב ליתן שבח והודיה על שפטרו מדינו והולך לשלום, ומוסיף והולך ממדריגה למדריגה במהרה ואח"כ כל ימי הספירה כדי שבשבועות הבע"ל יוכל לקבל התורה".

ודבריו הקדושים הללו הביאו הגאון רבי משה גרינוואלד אבד"ק חופפ זצ"ל בספרו ערוגת הבושם (פרשת צו ד"ה זה קרבן אהרן, וכ"ה בחגש"פ הלל נרצה קודם קדש ד"ה עוד מצאתי) ועוד הוסיף עליהם נופף מדיליה בדברים מלהיבים יורדים ונוקבים לחדרי בטן: "והנה כי כן צריך כל אדם לעשות חשבון הנפש קודם הסדר ולהעלות במחשבתו כל אשר עלה ועבר על נפשו מיום היותו על האדמה עד היום הזה ועי"ז יהא לבו נשבר בקרבו בראותו כמה מעשים שמן הצורך לו לתקנם ולא מיבעיא מעשים שאינם מהוגנים אלא אפילו דברי הרשות שלו צריך לחזור עליהם ולתקנם במה שלא הי' זהיר לעשותם באופן היאות שיהי' נחשבים לדבר שבקדושה כמ"ש החובת הלכות (שער הבטחון) דכל מעשי בני אדם לא יתחלקו אלא

לכ' ענינים או עבירה או מצוה דגם דברי רשות אם עשאו בכוונה הראוי
הם בכלל מצוה ואם לאו הם בכלל עבירה".

להפיר בגדים הצואים

בדרך זו הלך ופירש עוד הגאון בע"ל ערוגת הבושם זצ"ל (בהגש"פ הלל
נרצה שם ד"ה עוד נראה) בטעם המנהג כיוצא בו, שלבוש הקיטל בא להורות
לנו ענין התשובה שהיא חובה על האדם לעסוק בה קודם קיום מצות
הלילה, על דרך דכתיב (צו ו, ד) ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים,
ואמרו רז"ל (שבת דף קי"ד ע"א) בגדים שבישל בהם קדירה לרבו אל ימזוג
בהם כוס לרבו, והרמז בזה לבגדי הנפש חלוקי דרבנן שהנפש מתלבש
בהם בעולם העליון כדאיתא בנוסח שאנו אומרים קודם לבישת הטלית
"כך אזכה לטלית נאה וחלוקא דרבנן בעוה"ב בגן עדן", וזה נרמז במה
שאנו לובשים בגדי לבנים קודם קידוש בליל הסדר שגם בשעה זו שבא
למזוג כוס לרבו אל ימזוג בבגדים הצואים שהוא מלובש בהם כל השנה
אלא יסירם בהרהורי תשובה וילביש עצמו מחלצות בחרטה על העבר
ובלבב שלם על העתיד לבוא.

עפ"י דבריו הללו ביאר (בערוה"ב שם, ובהגש"פ שם ד"ה עוד מצאתי) גם דברי
המתני' (פסחים דף קי"ד ע"א) "הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת
הפת", דלכאורה הוי כמשנה שאינה צריכה כיון דקתני בתר הכי הביאו
לפניו מצה וחזרת וחרוסת, אלא לשון חכמים מרפא דשם רמוז מוסר
השכל, דהאי חזרת מלשון חזור בכך ומלשון מחזיר על לימודו, דהיינו
שהוא חוזר בתשובה וזה מקודם שהביאו לפניו מצה וחזרת, ויפתח
שפתיו בסיפור יצי"מ, יעשה חשבון הנפש וחישוב עם קונוהו על כל מה
שעבר עליו מעודו עד היום, עד שמגיע לפרפרת הפת כמש"כ התיו"ט
שהוא מלשון (איוב טו, יב) שליו הייתי ויפרפרני [לשון שבירה], היינו שכ"כ
יעמיק בהרהורי תשובה עד שהוא מגיע לפרפרת הפת דאפי' הפת שנהנה
ממנו למלאות נפשו יכניע לכבו ויפרפרנו, שיהי' לבו נשבר בקרבו ויגמור
בנפשו לתקן את כל מעשיו.

רמז להזדככות הגוף

עוד כונה עמוקה הטמונה במנהג לנישת "בגד של מתים" בסדר ליל פסח מתגלה בדברי הרה"ק רבי יוסף משה המגיד מו"אזיין זצ"ל בעל ברית אברם בספרו באר מים (על הגש"פ בפסקא הלל נרצה ד"ה ומתחלה, וע"ע בפסקא צפון ברכ ד"ה א"י) בהקדם ליתן טעם מדוע לובשין בגד לבן זה למתים, וי"ל עפ"י ד השלה"ק (פרשת תצוה, וע"ע במס' פסחים מצה עשירה סוף דרוש השני ד"ה כתיב מי יתן) שכתב עמ"ש חז"ל (תענית י"א ע"ב) במה שימש משה בז' ימי המילואים ותירצו בחלוק לבן, ולכאורה יש להבין ממ"נ אם כונת המקשה במה שימש כלומר מהיכן לקח בגדי כהונה, שס"ל שאין לעשות עבודה בלי בגדי כהונה, א"כ מה תירץ התרצן בחלוק לבן, ואם כונת המקשה שהי' יכול לשמש בלי בגדי כהונה א"כ מה מקשה במה שימש, אלא הפי' הוא דודאי ס"ל להמקשה שאין לעשות עבודה בלי כהונה ע"כ הקשה במה שימש, והתרצן השיב לו ששימש בחלוק לבן, כלומר כי לא הי' צריך למשיחה להוציאו מזרות וללבוש בגדי כהונה לכבוד ולתפארת כי במשרע"ה לא הי' זרות כי לא הי' בו עכירות החומר, וזהו סוד חלוק לבן כלומר החלוק שלו החומר הי' לבן וזך ולכך כשנולד משה נתמלא הבית כולו אורה אספקלריה המאירה, וע"כ לא הי' צריך למלבושי כבוד כי לו הכבוד והכבוד דבוק בו עכדה"ק.

הרי דחלוק לבן מורה על הזדככות חומר הגוף, ומדריגה נעלה זו קשה מאוד להשיגה בחיים כמ"ש השלה"ק עה"פ (תהילים קד, כט) תוסף רוחם יגועון, אימת ניתוסף רוחם לזה אמר יגועון פי' לאחר מיתה, רק לבני עליה נתגלה ההשגה המגיע להם בחיים חיותם, ולכך לובשין למתים בגד לבן שהוא מורה על הזדככות החומריות שעל ידה אפשר להשיג מדריגות גבוהות, ולזה קשה מאוד להגיע בחיים רק לאחר מיתה שאז נסתלק החומר מן האדם, ועל זה ביקש איוב (יט, כו) ומבשרי אחזה אלוה, שאזכה ומבשרי כלומר בעודי בגופי בחיים אחזה להשיג אלוה, ומעתה יובן הטעם מה שלובשין הקיטל בפסח שהוא לבן שרומז על הזדככות הגוף,

מפני שהוא עתה זמן יציאת מצרים יציאת הנפש מן הקליפות שיחזור
לקדמותו שיזדכך החומריות של הגוף בחי' אור באלף, ועל זה בא הקיטל
לבן שלובשים בליל קדוש זה.

תיקון הגלגולים

בספר נפלאות התפארת שלמה (אות רל"ד) שאסף וליקט הגאון רבי
אברהם שמואל צבי הירש זצ"ל אבד"ק וויערזבניק נותן טעם לשבח על
המנהג שלובשין בגד של מתים בלילי פסח על פי מה שסיפר על זקינו
הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק זצ"ל בעל תפארת שלמה שלא הניח
לשום איש להיות אצלו על הסדר בליל פסח כי אם זעיר שם זעיר שם, כי
הסדר היה אצלו ענין נורא מאד מאד, והיה עוסק אז בתיקוני גלגולי
נשמות כי אז הזמן מוכשר לגאולת הנפשות והנשמות, (ע"ש סיפור דברים
בענין זה) וקודם שישב על הסדר אמר בזה"ל: רבש"ע הושיעה נא שכל
החולאים יהי' להם רפואה שלימה, רבונו של עולם ה"נ שכל הבעלי
מומים יתרפאו בשלימותם, וכל עמך בית ישראל הצריכים פרנסה יתברכו
מאוצרות טל הפתוחים בלילה הזה, וכל הרשעים יחזרו בתשובה, וכל
הנשמות יהי' להם עליות להיכלם העליון, וכל נשמות ערטילאין
והמגולגלים יתוקנו בתיקון הראוי ויהי' להם גאולה שלימה וחירות עלמין
אמן עכדה"ק.

ובזה נראה לומר הפשט מה שאנו אומרים בלילה הזה בכל דור ודור
חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, דהיינו שהוא מן
הנשמות של יוצאי מצרים וכעת היא בגלגול מדורות הקודמים, על כן
חייב לראות ולהתפלל לתקן נפשו רוחו ונשמתו אז בזמן המוכשר לזה
בלילי פסח, ומטעם זה נראה מה שלובשין הקיטל שהוא בגד של מתים
בלילי פסח להורות שכל החיים הם הנה שכבר מתו מדורות הקודמים
שיצאו ממצרים ובאו בגלגול לתקן את נפשם ונשמתם ע"כ לובשין בגד
לבן של מתים.

למען אשר יצוה את בניו

עוד נתפרש בט"ע ענין לבישת "בגד מתים" כליל הסדר ע"י הגאון רבי שמואל עהרענפעלד זצ"ל אבד"ק מאטערסדארף בספרו חתן סופר (על הגש"פ ד"ה ושאינו יודע לשאול) כי הוא לזכרון שיצווה את בניו אחר מיתתו שישמרו דרך ה', וכותב: "מנהג ישראל ללבוש הקיטל בגד מתים כליל הסדר, מאחר כי הלילה הזה הוכשר להורות הבנים ולחנכם בדרך ה', וכאן גילתה תוה"ק גודל החיוב המוטל על האב לצוות את בניו אחריו לשמור דרך ה', ולמען השמר מחשש המוטל שיתעצל בדבר, זרוהו בזכרון זה כי למענו יעש ולטובתו, עת יבוא יומו יום האחרון ויהי נצטרך לבניו".

זכרון חורבן ביהמ"ק

טעם אחרת על לבישת בגד מתים כליל פסח העלה הגאון החסיד רבי יחיאל מיכל היבנער זצ"ל אבד"ק היבנוב בספרו לבושי מכלול (סי' ד' אות ח') שחד טעמא היא עם טעם אכילת הביצה כליל זה, שבאה כדי להעלות על לבנו זכרון חורבן ביהמ"ק על ראש שמחתינו, שבאותה לילה שחל בו פסח חל ג"כ ליל ת"ב, כמ"ש במד"ר (איכ"ר פ"ג, ה) על הפסוק (איכה ג, טו) השביעני במרורים הרוני לענה, ממה שהשביעני במרורים כליל פסח הרוני לענה כליל ת"ב [וראה להלן בפרק זה אודות מנהג אכילת הביצה], ומטעם זה המנהג ג"כ ללבוש קיטל שהוא בגד מתים לזכרון צער ואכילות על חורבן ביהמ"ק.

וי"ל רמז על כך דכתיב (תהלים קלז, ו) תדבק לשוני לחכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, שנרמז כאן ליל פסח, שהחג נקרא פסח מלשון פה סח והוא גם ראשון לרגלים, וז"ש תדבק לשוני לחכי אם לא אעלה וגו' על ראש שמחתי, שכליל פסח שאז הוא בחי' פה סח, ואם לא אעלה כליל זה את ירושלים אזי תדבק לשוני לחכי, דהיינו ההיפך מבחי' פה סח, כי צריכים להעלות את ירושלים על "ראש שמחתי", דהיינו כליל פסח שהוא ראש לרגלים ע"י לבישת הקיטל בגד מתים ואכילת הביצה.

בגד של חירות ושמחה

אין להזכיר אבילות בפסח

אך על שורש טעם האמור עד כה, שענינו של הקיטל הוא כדי
 "להזכיר יום המיתה" הגיב הגאון רבי יחיא' העליר אבד"ק סוואליק זצ"ל
 בעל עמודי אור (הגש"פ אור ישרים, בהגהותיו על מנהגי הגר"א אות א'): "כי הם
 מלהזכיר אבילות כליל שימורים", על דרך שכותב רבו הגר"א (מעשה רב
 אות קצ"א, ע"י להלן בפרק זה בטעמי הביצה) בטעם אכילת הביצה כליל פסח
 שהוא לא מפני אבילות חורבן ביהמ"ק [שת"ב חל באותו לילה שחל בו פסח]
 "כי ח"ו להזכיר אבילות ת"ב היום", כן בטעם לבישת הקיטל אין לומר
 שבא להזכיר יום המיתה שהוא ענין אבילות וצער כי אין להזכיר אבילות
 כליל התקדש חג פסח, (טעמו של הגאון מסוואליק על כך הובא להלן פסקא
 "בזכות זה נגאלו").

וכך האריך לתמוה על כך הגאון רבי שמואל אביגדור תוספאה זצ"ל
 אבד"ק קארלין בספרו חידושי הלכות על הל' פסח (שאלה ב, נדפס בהגש"פ עם
 ביאור מהרש"א): "גם עיקר הטעם לבו נכנע אין זה שייך כליל פסח אשר
 נעשה לנו נס גדול שהוציאנו ממצרים מיגון לשמחה ומאכל יו"ט, ואיך
 יבוא להדמות למת ולזכר יום המיתה ולדאוג לבו ע"ז ויבטל השמחה,
 ואם כי מצינו בגמ' ברכות (דף ל"א ע"א) דאמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטא
 לישרי לן מר ואמר ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן בהילולי דמר בריה, מ"מ
 נ"ל היינו בעת הנשואין שמשמחין חתן וכלה ויש שמחה עצומה להאב
 והאם וגם להחתן והכלה ושמחין יותר מדאי בזה יש לזכור יום המיתה,
 אבל לא כן כליל פסח, ואף שמבואר במד"ר על הפסוק השביעני במרורים
 הרוני לענה, ממה שהשביעני במרורים כליל פסח הרוני לענה כליל
 תשעה באב, הוי אומר זה ליל ראשון של פסח זה ליל תשעה באב, ובזה
 סמכו העולם למנהג אכילת ביצים כליל פסח זכר לאבילות, מ"מ מה
 דמצינו להדיא מצינן אבל לא לחדש דברים ולזכור בהדיא יום המיתה זה
 בוודאי אסור ג"כ".

ענינו - חירות ושמחה

אכן מוצאים אנו דרך שונה והפוך לגמרי במהותו וטעמו של בגד "הקיטל" שאנו לובשים בליל פסח, כנראה מתחילת דברי הפורי זהב (שם) שהבאנו שנוקט בטעם לבישת הקיטל דהוי "בגד של חירות ושמחה", שכותב: "וכתב מו"ח ז"ל אבל אינו מיסב מאחר... הוי דרך חירות וכן המנהג, וכ"ש באותן שלובשין הקיטל בשעת סדר שהאכל לא ילבשנו", הרי דמשווה טעם לבישת הקיטל לדין הסיבה שהוא ענין של חירות ומהאי טעמא אין לאכל ללובשו, (אמנם אח"כ מסיק וכותב: "אלא דנראה טעם לבישת הקיטל... בגד מתים ולפי"ז גם האכל ילבשנו" הובא דבריו לעיל).

כיוצ"ב מסיק הג"ר שמואל אביגדור אבד"ק קארלין זצ"ל (שם) והאריך להוכיח בחבילות ראיות ברורות מן דברי ומדרשי חז"ל שבגדי לבנים מורה על שמחה וכה כותב: "אמנם לדעתי נראה לולי דבריהם הקדו' כי אין הטעם כדבריהם, אלא להיפך כי לבישת הקיטל הוא להרבות שמחה, וזאת מבורר ומצינו בכמ"מ כי לבישת לבנים הוא מראה להרבות השמחה, ולהיפך לבישת שחורים הוא להראות הכנעה יתירה, וכמבואר בגמ' קידושין (מ' ע"א) א"ר אלעאי הזקן אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ, והטעם שלא יראה עצמו בכבודו, וכ"כ התוס' שם... וא"כ הרי מצינו להדיא כי דרכם בלבישת שחורים רק להכנעה, וכן מבואר בגמ' יומא (דף י"ט ע"א) שה"י שם סנהדרין... ודנה את הכהנים ומי שנמצא בו פסול ה"י לובש שחורים ונתעטף שחורים ויוצא והולך, ומי שלא נמצא בו פסול ה"י לובש לבנים ונתעטף לבנים, ופשוט דאין הכוונה... מחמת בגדי כהונה, דלשון לובש... נראה ע"ד שאמרו בקידושין כי הוא להכנעה, וכן מבואר (שם ל"ט ע"ב) אותה שנה שמת שמעון הצדיק ה"י יודע שימות וא"ל מנא ידעת, ואמר בכל שנה מזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ומתעטף לבנים והיום נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ומתעטף שחורים, מבואר כי מחמת שרמז לו יום המיתה ע"כ ה"י לבוש שחורים להכנעה, וכן אמרי

בסנהדרין (כ"ה ע"א) אצל מעשה דטבח שהוציא טריפה מתח"י שילבוש שחורים ויתעטף שחורים... [ע"ש הגי' ברי"ף וברא"ש ובפ"ח שם הטעם ובש"ע חו"מ סי' ל"ד בסמ"ע] דזהו מחמת הכנעה גדולה, וכן מבואר במד"ר באיכה (פתיחתא כ"ג) גבי גלות צדקיהו שהי' לובשים לבנים מבחוי' ושחורים מבפנים, והיינו מאימת המלכות לבשו לבנים מבחוי', ושחורים מבפנים מחמת הרצח שהי' להם, וכן הביא הטור בריש הל' ר"ה (סי' תקפ"א) בשם המדרש (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג) אבל ישראל לובשין לבנים ומתעטפים לבנים, והיינו משום השמחה, וכן מצינו בגמ' שהוא לבוש של צדיקים שצדיקים לובשים לבנים כמבואר בגמ' שבת (ק"ד ע"א) ובנדה (כ' ע"א) דאר"י לבניו אל תקברוני לא בכלים שחורים... שמא אזכה ואהי' כאבל בין החתנים, שהצדיקים לובשים לבנים (ע"ש בפירש"י בנדה שם)... וכן משמע מזה שהחתן הוא בשמחה ובטוב לב וכן הצדיקים, אבל לא כן באבל שהוא נכה רוח ויש לו לב נשבר ונדכה הוא לבוש שחורים, וגם בגמ' תענית (דף כ"ו ע"ב ודף ל"א, ביר"ט ט"ו באב) ... שבהן בנות ישראל יוצאין בכלי לבן שאולין.

מבואר מכל זה שכלי לבן שהוא בגד לבן הוא משמח, וע"כ היו לובשין בגדי לבן מחמת שמחה, וכן מצינו מבואר בגמ' שבת (דף כ"ה ע"ב)... ברבי יהודה ברבי אילעאי שהיו בגדי שבת לבנים, והיינו כי טבע השחורים הוא להכנעה, לכן בשבת מצוה בלבנים... וכן בליל פסח לפי ששמחה, וגם בא להורות לנו לשמוח בגודל הנס שהוציאנו מעבדות לחירות מיגון לשמחה, וחייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא ממצרים כדכתיב (דברים ו, כג) ואותנו הוציא משם, ע"כ מצוה ללבוש לבנים שהוא מראה לשמחה, ולכן מטעם זה נוהגין ללבוש בגד חשוב והיינו לבישת הקיטל כדי להרבות בשמחה".

להראות שיצאנו בדימוס

כענין זה מצינו בטעם המנהג ללבוש לבנים שהוא הוראה על "חירות ושמחה" בספרו של חד מחכמי עיה"ק צפת ת"ו הקדמונים [בתקופת

האריז"ל והב"י ז"ל] הרה"ק רבי משה ב"ר יהודא מכיר זצ"ל בספרו סדר היום (סדר הנהגת ער"פ) הכותב: "ואם יש לו בגדים לבינים ללבש הגון וראוי הוא שהוא סימן חירות שיצאנו בדימוס וזכינו בדין בחמלת ה' עלינו וכל הנמלט מן הדין ראוי ללבש לבינים ולהתעטף לבינים, כל שכן וקל וחומר אנחנו שאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו משם עדיין אנו ובנינו וכו', ועל כן בכל פסח שעובר עלינו ראוי לנו להכיר את הגמול שגמל הקב"ה עמנו להיותנו בני חורין תחת רשותו וממשלתו קדושים וטהורים ולא משועבדים ומוטבעים בכוח תחת שעבוד מצרים הקשה מלאים שיקוצים וגילולים בגילולי מצרים".

כמשוש חתן לכלה

אך רבינו השל"ה הקדוש זצ"ל בדרשותיו (מס' פסחים מצה עשירה סוף דרוש ג') חושב את הקיטל שאנו לובשים כאחת מן הדברים המיוסדים על סוד הזיווג של כנס"י להקב"ה הנעשית בלילה הזאת, והוא דוגמת הכסות נקייה שנמנה בחז"ל בין החיובים שיש על האשה להכין לבעלה, כך יוצא מדבריו הקדושים שכותב: "וכבא מועד אז מקרא קודש, נעשינו בת זוג להקב"ה כמשוש חתן לכלה כן יציאת מצרים כנודע, וע"כ חסידים ואנשי מעשה אומרים שיר השירים כליל שימורים וכל עניני הסדר בנויים על סוד הזיווג, ונסדרם ע"ד הא דתנן בכתובות (דף נ"ט ע"ב) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה וכו'.... מכבסת כן ראוי לרגל לקיים וכבדתו בכסות נקייה בפרט ביו"ט הזה, ונוהגין ללבוש כליל סדר סרגני"ס (הוא הקיטל כנז"ל)".

דוגמת הכה"ג ביוה"כ

טעם אחר כותב לבאר בהגדת מהר"ל - דברי נגידים על לבישת בגד לבן כליל פסח לעבודת הסדר: "כי גוון הלבן הוא גוון פשוט בלי שום הרכבה, וזה מורה שהגאולה היתה מצד עולם העליון הנבדל והפשוט בכח איתערותא דלעילא ולא מצד שום עולם המורכב, וכדמיון הזה הי'

הכהן גדול משמש ביום הכיפורים לפני ולפנים בבדי לבן בשביל שהי קונה מדריגה העליונה, וליל שימורים הוא כיום הכיפורים בזה הענין, וטעם שניהם נסתר". (ראה בסמוך פיסקא "פסקה זוהמתן" עוד טעם המשוה פסח ליוה"כ)¹⁰.

בזכות זה נגאלו

מנהג לבישת "בגד הקיטל" נתפרש היטיב גם בספריהם של גדולי החסידות נ"ע בכמה טעמים שונים ונחמדים לבאר ענינו בליל התקדש חג פסח, הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל אמר הטעם, כי ישראל נגאלו ממצרים בשביל שלא שינו שמם ולשונם וכסותם, והקיטל הוא מלבוש שאין הגוים לובשים מלבוש כמוהו, על כן מראים בלבישתו שבזכות זה נגאלו (אמרי פנחס אות רע"ט, בהגדת הלל נרצה הביאו בשם מדרש אגדה).

סמוכין לטעם זה מדרשת המכילתא הראה הגאון רבי יחיאל העליר אבד"ק סוואלק זצ"ל בעל עמודי אור (שם) עה"פ (תבא כו, ה. ובספרי שם) ויהי שם לגוי מלמד שהיו ישראל מצויינים שם, ומצינו בחז"ל (שבת דף קמ"ה ע"ב) ת"ח שבבבל מצויינים, היינו בלבושם, ואמרו בנדרים (דף כ' ע"ב) דקרו רבנן מלאכי השרת דמצייני כמלאכי השרת, וכן אמרינן בקידושין (דף ע"ב ע"א) הראני תלמידי חכמים שבבבל דומים למלאכי השרת, ובפירש"י שם "דומים למלה"ש: לבושים לבינים ועטופים כמלה"ש וכתוב (יחזקאל ט, יא)

¹⁰ על דברים אלו ראוי גם לציין מה שאמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל שיש שני לילות קדושים בשנה ליל פסח וליל יום הכיפורים, כליל יוה"כ"פ משפיע השי"ת בליל כל איש ישראל אור של יראה שכל ישראל פוחדים מאימת יום הדין, וכליל פסח משפיע השי"ת אור של אהבה בלילות ישראל (ויג"מ סי' י"ב אות א').

עוד צענין הקשר שיש בין פסח ליוה"כ ראוי לציין מה דאיתא בטה"ק בית אהרן להרה"ק רבי אהרן מקארלין זצ"ל (לפורים) בשם אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זצ"ל שאמר "שכפי התענוג והחיות של כל אחד שמקבל צפורים כך הוא כליל שימורים, וכפי שהוא כליל שימורים כך הוא ציור הכיפורים, כ"א לפי מדריגתו בעבודת השי"ת".

והאיש לבוש הבדים וה"נ אמרי' בבמה מדליקין (שבת כ"ה ע"ב) על רבי יהודה ברבי עילעאי שהי' מתעטף וכו' ובנדרים (דף כ' ע"ב) נמי אמרי' מאן מלה"ש רבנן ואמאי קרו להו מלה"ש משום דמצויינין וכו'", ממוצא הדברים נראה דתיבת "מצויינים" פירושו שניכרים ומוכדלים משאר בנ"א בבגדי לבינים שלהם, א"כ גם דברי המכילתא יתפרש כך שהיו ישראל מצויינים בלבושם שהיו הולכים בבגדי לבן, ולזכר זאת מצטיינים גם אנחנו בבגדי לבן כליל שימורים.

להשתוות אל המלאכים

טעם נוסף אמר הרה"ק רבי פנחס מקאריין זצ"ל דהנה ידועים דברי הוזה"ק (רע"מ בא ד"מ ע"ב) שכליל פסח בא השי"ת וכל פמלי' דיליה להעוה"ז לראות איך שבני ישראל עורכין הסדר ומספרין ביצי"מ כל הלילה ומשבחין ומקלסין להשי"ת שעשה לנו את כל הניסים האלו, ע"כ כיון שהמלאכים הקדושים באים לבתינו כליל זה אנו לובשים לבינים כדי להשתוות אל המלאכים, שנוכל לעמוד עמהם מעורבב ביחד בעת שבאים בבתינו, לכך לובשים לבנים כמו המלאכים, (אמרי פנחס ימים נוראים ר"י אות א')

לבושי הנשמות

בענין אחר ביאר הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בספרו בני יששכר (מ"ה אות ח') מה שנרמז בלבוש הקיטל לבן כליל יצי"מ, כי ידוע (תקו"ז ק"א ע"ב) דהתורה הוא מזון הנשמות בגן עדן בפנימיות נכלומר שמזון הוא בפנימיות, ומעשי המצוות הם לבושי הנשמות, והלבושים הם מבחוץ ונראים, והנה סיפור יציאת מצרים המבואר בתורה הנה הוא בעצם תורה, וסלקא דעתך אמינא שיתהווה מזה רק מזון בפנימיות אבל לא מלבושים מבחוץ לזה אמר בעל ההגדה אפילו כולנו יודעים את התורה [שהוא מזון הנשמות] מצוה עלינו לספר ביצי"מ, היינו "מצוה" עלינו דייקא כי סיפור יצי"מ מלבד שהיא ענין התורה עוד למצוה יחשב ומתהווה מזה מלבוש עלינו מבחוץ.

וזהו שסיים וכל המרבה לספר ביצי"מ הרי "זה" משובח, שתיבת "הוא" מורה על דבר הנסתר שאינו נראה אבל תיבת "זה" מורה על דבר הנראה, וז"ש וכל המרבה במצות סיפור יצי"מ הרי "זה" משובח הנה הוא משובח בדבר הנראה שהם מלבושי הנשמה, ובזה מצאנו טוב טעם מה שנוהגין ללבוש הקיטל או שאר בגד לבן בשעת קיום מצות סיפור יצי"מ, לרמז שע"י קיום מצוה זו מלבד שהוא תורה ומזון הנשמה יתהווה מזה גם לבוש חיצוני להנשמה, וזהו נרמז בלבוש לבן דוגמת לבושי הנשמות.

פסקה זוהמתן

עוד בהסבר מנהג לבישת לבינים בליל יציאת מצרים כותב הרה"ק רבי יהודא לייב איגר מלובלין זצ"ל בספרו תורת אמת (תרמ"ה ליל ב'), כי ידוע מ"ש בזוה"ק (ח"ג דצ"ו ע"א וברע"מ) שבפסח נפקו ישראל מרזא דמסאבותא ופסקה זוהמתן וזהו ענין מצות ספיה"ע שהוא כמצות וספרה לה שבעת ימים דכתיב בנדה שצריכה לספור ז' נקיים כן צוה השי"ת לספור ז' שבועות עד יום מ"ת, והנה קודם התחלת ז"נ צריך ללבוש לבנים לזה בליל פסח שאז יצאו ישראל מרזא דמסאבותא לובשים לבנים.

ומטעם זה לובשים הקיטל גם ביום הכיפורים, כי על ידי מעשה העגל חזרה הזוהמא כידוע, עד שביום הכיפורים נתרצה הקב"ה לישראל וחזרו לקדושתן הראשונה שנתקדשו בעת יציאת מצרים שנפסק זוהמתן ונעשו בבחי' לובשת לבינים, לכן גם ביוהכ"פ לובשים לבינים כמו בפסח, וענין זה נרמז בפסוק (ישעי' א, יח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, היינו לאחר שנתקן הקלקול חוזרים לשורש קדושתן הראשונה שהיו בעת יצי"מ בבחינת לובשת לבינים כשלג.

ופלא לציין גם סיום דבריו של הרה"ק התורת אמת זצ"ל שכותב: "וסימן טוב הוא כהשלג יורד בזמן זה נרשם שם במוסגר "עובדא הכי הוה שירד אז שלג". אות הוא לטובה שהקב"ה מקבל ברצון כל סדר מעשינו בלילה הזאת ומראה לנו כי נתקן תיכף הכל וכשלג ילבינו".

כיוצא בו ביאר תלמידו הגאון החסיד רבי חיים דוד [זילבער]
 מרגליות זצ"ל אבד"ק קוי"ל [מגדולי חסידי מהרי"ל מלובלין והשפ"א מגור, ונסמך
 ע"י האבנ"ז והגר"י מקוטנא זי"ע] בספרו דובר ישרים (פסח אות קנ"ד), והוסיף
 לתרץ לפי"ז קושיית המפרשים שהקשו מפני מה לא נאמר בפסח כמו
 שנאמר בסוכות (סוכה נ"ה הביאו רש"י פנחס כט, לו) על שמ"ע שהקב"ה אומר
 קשה עלי פרידתכם עכבו עלי יום אחד וכו', ולדברינו שבימי פסח
 עומדים בימי ליבון שאין ראוי להתקרב (שבת דף י"ג ע"א ובשו"ע ביו"ד קצ"ה
 ס"ו) לפיכך לא יכוון לדבר דברי חיבה והתקרבות ודביקות.

שמירה מן החיצונים

עוד העלה הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל מערלויא בעל התעוררות
 תשובה בספרו שיר מעון (כתו"מ לפסח ד"ה טעם) כי מנהג לבישת "בגד עליון
 לבן הסובב כל הבגדים" בליל פסח הוא ענין אחד עם מה "שנהגו כל
 גדולי ישראל לצאת תמיד בכל ימות השנה אף בקיץ בבגד עליון הסובב
 הכל", וטעם השוה שבהן הוא כי איתא בספרים (ראה בבנ"י תשרי מאמר י' אות
 ז')¹¹ שכ"א מישראל יש לו אור פנימי ואור מקיף, ואור פנימי נעשה לו

¹¹ ע"ש שהאריך בזה ותו"ד הוא: שידוע (ע"ח ש"ב עקף א') שכל המדות העליונות יש
 אור פנימי ואור מקיף, אור פנימי מה שאפשר להכלי להגביל בתוכו ושאר האור הגדול
 שא"א להכלי לסבול תוקף האור נעשה אור מקיף סביב להכלי, וכאשר נשפע ונשתלשל
 האור מכלי לכלי שמתחמו הנה האור הפנימי אשר הי' יכול להיות מוגבל שוב אינו יכול
 להיות מוגבל ומקבל הכלי בתוכו רק מה שיכול להגביל והאור הגדול ביותר נעשה שוב אור
 מקיף, וכן הוא בכל העולמות וכל האורות עד בוא ההשתלשלות אל נשמת האדם בעוה"ז
 הנה חלק הנשמה שיכולה להיות מוגבל בכלי נכנסת תוך הגוף וחלק האור שא"א לו להיות
 מוגבל נעשה אור מקיף אל הגוף, וא"כ אור הפנימי של האדם הוא רמ"ח אברים וכן
 האור מקיף, והאיש הישראלי צריך להיות מאיר ע"י רמ"ח מעשי המצות כפי הדין המוגבל
 הפנימיים וכן רמ"ח המקיפים, והנה ע"י מעשי המצות בפועל בגבול כפי הדין המוגבל
 מאיר אור הפנימי של אומת האצור שהוא ג"כ מוגבל בגבול הכלי, וע"י מילי דחסידי
 והחומרות שעושה צהמנות יותר מן הדין המוגבל שזה הוא צלי גבול שכ"א יכול להחמיר

מקיום מצות שיש להם גבול אופן עשייתן כהלכתן, אבל מהדקדוקים וחסידות שמחמיר במצוה זו יותר מן החיוב נעשה אור המקיף, וע"י הארת אור המקיף בורחין ממנו כל החיצונים והמקטריגים, והבגדים הנצרכים לגוף המה בבחינת אור פנימי והבגדים הנלבשים למעלה סביב הגוף לכבוד ולתפארת הוא בבחינת אור מקיף¹², לכך נהגו הגדולים לצאת תמיד בבגד עליון שהוא בבחי' אור מקיף כי הגדולים צריכין שימור יתירה שלא יתקנאו בהם החיצונים כידוע, וכדאיתא בגמ' ברכות (דף נ"ד ע"ב) שלשה צריכין שימור [פירש"י: מן המזיקין] ואלו הן וכו' וי"א אף ת"ח בלילה¹³, הרי דת"ח צריכין שימור יתירה יותר משאר בני אדם ע"כ הולכין באור מקיף תמיד לשמירה יתירה.

ביותר על ידו מאיר אור המקיף שצאמו אבר שהוא ג"כ אינו מוגבל בכלי וכל מה שמדקדק ומחמיר ביותר מאיר ביותר ברחוק את האור מקיף, ומדע שע"י הארת אור מקיף בורחים כל החיצונים, והטעם שמתיראים החיצונים מן אור המקיף כי הם חילונים ואין להם מקיף בסוד הכחוש והנחש הי' ערום (בראשית ג, ח).

¹² כן מצואר בבני יששכר (סס) צהג"ה שכותב: "ועפ"י חז"ן מ"ש הרה"ק מדר"פ הג"ל (מקאריץ) זצוק"ל (אמרי פנחס) אשר יכול האדם להתכונן המצחן מה צין ישראל לגוי ממנהגיהם, דמנהג ישראל שהבגד העליון [הנקרא טוול"ק או אי"ן הי"ל בלשון אשכנז] הוא להם בגד כבוד ולבוש יקר, וכשהולך איש נכבד לביהכ"נ או אפי' אל בית אדם חשוב הולך דוקא מלבוש בגד העליון כי זה כבודו, ואצל הגוים הוא צהיפך אפי' כשהוא מלבוש באיזה בגד עליון שקורין אייב"ר רו"ק מחמת הקור וכיוצא, צהליכתו לבית השרים נכבדים מפשיט מעליו את הבגד העליון כי הוא להם לחרפה, ואמר הרה"ק הג"ל כי זהו הטעם דישראל יש להם אור מקיף וזהו כבודם ומפארתם, משא"כ הגוים אין להם מקיף [כמ"ש לך בסוד והנחש הי' ערום] הבן".

¹³ והוסיף ע"ז ברבינו יונה (שם דף ה' ע"א ד"ה שנאמר, ומצוין בנהש"ס לרעק"א) דזהו כשעומד יחידי באישון לילה באפילה משא"כ בשאר מקום א"ל משום דחורחו משמרתו כדאמרי' צב"ב (דף ח' ע"א).

והנה דבר זה שייך אצל כל אחד מישראל בליל פסח אשר קדושת הלילה גדולה עד מאוד, ובפרט ע"י קיום מצותיה מתגברים ומתקנאים בו החיצונים וצריכין שימור יתירה מהם, כדאיתא במכילתא (בא יב, מב) "ליל שימורים הוא לה' מלמד שצריכין ישראל להשתמר בו", לכן לובשין בגד עליון הזה שהוא בבחינת אור מקיף שמגין מן החיצונים המקטרגים המתעוררים אז ומבריחם, נומטעם זה נראה שהאבל אינו לובש בגד זה הסובב כדאיתא בספר נגיד ומצוה בשם האריז"ל שאבל אין לו אור מקיף].

הרי למדנו שבליל הסדר נצרכו לשמירה יתירה וזוהי ענינו של הקיטל שהוא בגד עליון בבחי' אור מקיף ושמירה על בגד הפנימי שהוא בבחי' אור פנימי, דברים הללו גם טמירין וגניזין באימרה קצרה ועמוקה שיצא מפ"ק של הרה"ק השפת אמת מגור זצ"ל שענה לבנו האדמו"ר האמרי אמת מגור זצ"ל כששאל אותו בילדותו מדוע לובשין קיטל לבן בליל הסדר, והשיבו אביו השפ"א כהאי לישנא: "הרי לובשים קאפטע (בגד משי) חדשה לכבוד החג, ויש לשומרה שלא תתלכלך לכן לובשים מעליה את הקיטל", נלימים אמר על כך בנו האמרי אמת זצ"ל, הבנתי היטיב כבר אז שאין הדברים כפשוטם ויש בהם כונה עמוקה, וכאשר גדלתי מעט אכן עמדתי על דעתו הקדושה] (ראש גולת אריאל ח"א ע' כ"ד).

שלשה לבושי הנפש

בנוסף על לבישת "קיטל לבן" יש שנהגו ללבוש עמו גם "חגורה וכובע לבן", ומשמעות מיוחדת יש בלבישת שלשה לבושים לבינים אלו בליל קדוש זה כפי שביאר הרה"ק רבי שמואל מסאכטשוב זצ"ל בספרו שם משמואל (על הגש"פ ד"ה קדש) שהוא עפ"י מאה"כ (קהלת ט, ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר, ומדלא קאמר אל תחסר בלשון ציווי לנוכח משמע שזה יהי' ממילא, והיינו כי מחשבה דיבור ומעשה הם שלשה לבושי הנפש, והנה אף שהמחשבה הוא לבוש שהנפש מתלבשת בו עדיין אינו נוגע תוך הנפש אלא רוחף מלמעלה, שדבר הנוגע

לעצם הנפש הוא ההתפעלות ורגש הנפש, וכאשר האדם איננו מתפעל בעבודתו ותורתו עדיין הוא מבחור, אך זהו מתנת השי"ת ואינו מסור ביד האדם ויש יגע ואינו מוצא, אמנם כאשר שלשה לבושים אלה מתטהרים ומתלבנים שזהו דבר המסור ביד כל אדם, אז ממילא שורה עליהם אור אלקי ואז הנפש מתפעלת ומתרגשת, וכמאמר הכוזרי "שהענין האלקי חל על כל מקום שמצא מוכן לו", וז"ש בכל עת יהיו בגדיך לבנים היינו מחשבה דיבור ומעשה הם בגדי הנפש, שיהיו מטהרים ומלובנים, אזי ושמן על ראשך אל יחסר שממילא יחול על ראשו האור האלקי שמכונה "בשמן ראש" כמ"ש (תהלים קמא, ה) שמן ראש אל יניא ראשי.

והנה בליל פסח חל על כל ישראל רגש קודש ומתפעל באהבה יותר מכפי הראוי לו, וכימי צאתנו ממצרים שהיו ישראל משוקעים במ"ט שערי טומאה ומכל מקום נגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם, אך מ"מ עשו זימון והכנה ע"י דם פסח ודם מילה, כן בכל שנה כשמתעורר הענין האלקי לחול על ראש ישראל צריכין להיות מוכנים בג' לבושים אלו במחשבה דיבור ומעשה, ולהורות זה אנו לובשים שלשה לבושים לבנים "הקיטל החגורה והכובע" כמ"ש בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ואז ממילא תבוא הארה אלקית בלב ישראל שמכונה בשמן הטוב ויתקיים שמן ראשך על ראשך אל יחסר יותר ויותר מכפי הראוי דרך דילוג וקפיצה.

זכר לקרבן פסח

דבר חידוש העלה הגאון הנצי"ב מוואלאזין זצ"ל בספרו אמרי שפר (הגש"פ) כי בגד פשתן לבן שאנו נוהגין ללבוש בליל הסדר, הנה מקורו נובע עוד מימות קדום בזמן הבית כשהיו מקריבים הפסח היו לובשין בגד פשתן לבן, כי אכילת הפסח נחשבת כאכילה משלחן גבוה ויש לאכלו באימה וביראה בבגד שבו מתפללים לפני ה' כשעומד לפני המלך, ולא בבגד שבו אוכלים בבית כשם שהאוכל על שלחן המלך לובש בגד

מיוחד, ועל כן כשהיו מקריבים ואוכלים הקרבן פסח היו לובשים בגד פשתן לבן שהוא בגד שלובשים לפני המלך ככתוב (בראשית מא, מב) וילבש אותו בגדי שש, לכך כזכר לקרבן פסח נוהגים אנו בזמה"ז ללבוש בגד לבן בליל פסח בשעת הסדר.

זהירות מחימוץ

עוד יצא לידון בדבר חדש בספר קהלת שלמה על טעם לבישת בגד לבן בליל פסח שהוא מטעם זהירות מחשש חימוץ, לפי שאין חשש חמץ על בגד זה שהרי אין לובשין אותו כל השנה רק ביום הכיפורים כשאסור באכילה.

*

ה. מה נשתנה ליכט

מקורו

מנהג זה מופיע בדברי הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זצ"ל בספרו בני יששכר (ניסן מ"ה אות כ"א) "נהגו בתפוצות ישראל לעשות נר מיוחד לסדר ליל פסח וקורין אותו נר מה נשתנה (בל"א מה נשתנה ליכט)", ובפשטות הענין הוא שמדליקין אותו לשם שינוי להתמיה התינוקות כדי שישאלו מה נשתנה.

טעם המנהג

לילה כיום יאיר

בסוד הדבר כותב שם הרה"ק מהרצ"א מדינוב זצ"ל "כי לא דבר ריק הוא מנהג ישראל תורה הוא", ונ"ל עפי"ד הרב המקובל הגדול בעל ברית כהונת עולם (מצות משוחים פ"ג) על שאלת הבן השואל בלשון מה נשתנה הלילה הזה וכו', כי בכל הלילות בכל השנה הנה לילה היא בבחינת נוקבא